

ВІЙСЬКОВО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ ШКОЛЯРІВ В НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ ЯК СКЛАДОВА ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОЇ ПОЗИЦІЇ

Тищенко О.І.

Україна, м. Запоріжжя, КЗ «Запорізький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти» ЗОР

Україна проголосила себе суверенною, незалежною, правовою, демократичною державою. Це значить, що наша Батьківщина відмовилась від тоталітарного режиму з відсутністю свободи, насильством як засобом придушення вільнодумства і протесту, присвоєння державою громадських функцій, проникнення пануючої ідеології в усі сфери життя і почала розбудовувати принципово інше відкрите демократичне суспільство моральної, правової культури громадян. Саме через громадянське суспільство розвивались більшість держав Західної Європи і США.

Громадянське суспільство – це система самостійних і незалежних від держави громадських інститутів і відносин.

Формування правової демократичної держави можливе лише на основі розвинутого громадянського суспільства, яке передбачає трансформацію громадянської свідомості, як забезпечують умови для реалізації прав людини, її інтересів і потреб, самореалізації окремих індивідів і колективів. Права, інтереси і потреби груп і індивідів виражаються і здійснюються через такі інститути громадянського суспільства як сім'я, профспілки, політичні партії, творчі об'єднання, кооперативи, соціальні рухи, органи самодіяльності, школа.

Вибір України пов'язаний з демократичними орієнтирами, то виховуючи юних громадян, необхідно мати досить чітке уявлення про права людини, суть громадянського суспільства, його специфічні риси, закономірності розвитку. Усвідомлення цього є вирішальною умовою переходу на нову парадигму громадянського виховання і освіти.

Для формування у дітей національної гордості, самосвідомості, патріотизму, гуманізму, народності, інтернаціоналізму педагог радив застосовувати такі засоби як рідна мова, народна культура та творчість, праця, родинне виховання, бо вони є джерелом народної мудрості та моралі. К. Ушинський був великим вітчизняним педагогом, під його активним впливом плідно працювало багато його послідовників:

М. Бунаков, Д. Тихомиров, В. Водовозов, В. Острогорський, Х. Алчевська, Я. Гогешавілі та ін. Крім згаданих нами передових представників українського народу вагомий внесок у справу розвитку громадянської освіти зробили В. Антонович, М. Драгоманов, П. Житецький, М. Костомаров, М. Коцюбинський, П. Куліш, М. Лисенко, О. Потебня, С. Русова, О. Стоянов та ін.

Виховання громадянина має бути спрямованим передусім на розвиток патріотизму – любові до свого народу, до України. З патріотизмом органічно поєднується національна самосвідомість громадян, яка базується на національній ідентифікації: вбирає в себе віру в духовні сили своєї нації, її майбутнє; волю до праці на користь народу; вміння осмислювати моральні та культурні цінності, історію, звичаї, обряди, символіку; систему вчинків, які мотивуються любов'ю, вірою, волею, осмисленням відповідальності перед своєю нацією.

Перед школою, як соціальним інститутом постало завдання – виховання громадянськості особистості, громадян, які люблять свій народ, свою Україну, готові самовіддано захищати і розбудовувати її як суверенну, незалежну, демократичну, правову і соціальну державу. При цьому вони мають людську гідність, національну самосвідомість, гуманістичну мораль, знають свої права і свободи і вміють цивілізованим шляхом відстояти їх, сприяючи громадянському миру і злагоді в суспільстві та дотримуючись законів.

Складовою формування громадянської позиція школярів військова підготовка у стінах навчальних закладів. Військово-патріотичне виховання учнів у дусі постійної готовності до захисту своєї Вітчизни необхідно проводити систематично, цілеспрямовано і наполегливо.

Набуті в закладах освіти військові звання та навички визначатимуть рівень спроможності виконання конституційного обов'язку громадянином України щодо захисту Вітчизни.

Надзвичайно зростає роль предмета «Захист Вітчизни» як складової частини військово-патріотичного виховання, спрямованої на підготовку юнаків у теоретичному, практичному, фізичному і психологічному плані до майбутньої військової діяльності. Військово-патріотичне виховання молоді повинно формувати почуття патріотизму, любові до свого народу, його історії, культурних та історичних цінностей; виховання громадянських почуттів і свідомості, поваги до Конституції та інших.

З вихованням патріотизму органічно поєднується національна самосвідомість громадян, яка базується на національній ідентифікації: вбирає в себе віру в духовні

сили своєї нації, її майбутнє; волю до праці на користь народу; вміння осмислювати моральні та культурні цінності, історію, звичаї, обряди, символіку; систему вчинків, які мотивуються любов'ю, вірою, волею, осмисленням відповідальності перед своєю нацією.

Одним з головних показників громадянської зрілості є збереження української мови, ґрунтовне володіння нею.

Якщо вибір України пов'язаний з демократичними орієнтирами, то виховуючи юних громадян, необхідно мати досить чітке уявлення про права людини, суть громадянського суспільства, його специфічні риси, закономірності розвитку. Усвідомлення цього є вирішальною умовою переходу на нову парадигму громадянського виховання і освіти.

Громадянське виховання також має стимулювати розвиток планетарної свідомості. Вона включає відчуття єдності й унікальності життя на Землі, повагу до всіх народів, їх прав, інтересів і цінностей; розуміння світу як єдності і різноманітності, в, які мусять мирно співіснувати, співпрацювати в умовах свободи, на засадах моральних ідеалів, гуманізації міжнародних стосунків, визнання головним пріоритетом права людини, націй і народів, постійної уваги до світових проблем.

Визначальною характеристикою громадянської зрілості як результату громадянського виховання є розвинена правосвідомість – усвідомлення своїх прав, свобод, обов'язків, ставлення до закону, до державної влади. Правосвідомість охоплює знання, почуття, волю, уяву, думку і сферу підсвідомого духовного досвіду особистості.

Важливою складовою змісту громадянського виховання є розвиток політичної культури. Вона включає належну політичну компетентність, знання про типи держав, політичне влаштування суспільства, політичні організації та інституції, принципи, процедури й регламенти суспільної взаємодії, виборчу систему. Політична культура виявляється також у лояльному і водночас критично вимогливому ставленні людей до держави, її установ, органів влади, у здатності громадян брати участь у прийнятті рішень, які мають впливати на владу.

Система громадянського виховання визначається науковими уявленнями про структуру громадянської особистості в демократичному суспільстві. Її базовим компонентом є громадянська освіта: загальне знайомство з правовими основами держави, зі своїми правами, свободами і обов'язками, видами права і нормами, які регулюють відносини людей на основі закону, моральні та політичні знання.

Як показала практика, забезпечити високий рівень громадянськості лише в процесі навчання надзвичайно важко. Виховання громадянина-патріота незалежної

України потребує цілісного особисто зорієнтованого підходу, який передбачає забезпечення динамічного, гармонійного співвідношення різних напрямів, засобів, методів виховання в процесі навчання і позакласної роботи на основі гуманістичного осмислення єдності внутрішнього світу особистості, взаємозв'язків загальнолюдських цінностей та індивідуальної неповторності, поваги до прав дитини.

Таким чином, для успішної реалізації завдань громадянського виховання школа має діяти як відкрита система, органічно пов'язана з життям суспільства, яка взаємодіє з батьками, громадськістю, соціальними інститутами, наукою.

Література

1. Конституція України: прийнята Верховною Радою України 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. - 1996. - № 30. - С. 141.

2. Господарський кодекс України: прийнятий Верховною Радою України 16 січня 2003 р. // Відомості Верховної Ради України. - 2003. - № 18. - С.144.

3. Закон України «Про освіту» від 23.05.1991 // Відомості Верховної Ради УРСР. - 1991. - №34. - С. 451. 4. Закон України «Про інноваційну діяльність» від 04.07.2002 р. // Відомості Верховної Ради України. - 2002. - № 36. - С.5.

5. Уруський В.І. Формування готовності вчителів до інноваційної діяльності: методичний посібник / В.І.Уруський. - Тернопіль: ТОКІППО, 2005. - 96 с. 6. Химинець В.В. Інновації в сучасній школі / В.В.Химинець. - Ужгород, 2004. – 1